N°. 32. Donderdag 23 October 1902. 2de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3 00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4**, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende
wonende te *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „Oost en West" *tegen een jaarlijksche contributie van*
f
den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Voor den noodlijdenden Javaan.

In kas op 16 October 1902	f	74,23
Nog van Mej. . . Nijmegen.	-	2.00
Op den laatsten dag der tentoonstelling gekregen	-	2.10
Van N. v. K. te P. voor „het zoo jammerlijk droogloopende fonds voor den noodlijdenden Javaan"	-	25.00
Totaal op 23 October	f	103.33

Het zoo jammerlijk droogloopende fonds voor den noodlijdenden Javaan!

Zou die uitdrukking van onze edele geefster waarheid worden?

Of zal er door hen, die wat voor den lijdenden evenmensch over hebben, weder aan de arme Javanen worden gedacht, nu de inzameling voor de Boeren-Generaals tot een eind is gekomen?

Wij zijn tegen het enthousiasme voor ongelukkige ras- en stamgenooten nimmer te velde getrokken en zouden zeker niet willen, dat Nederland achterbleef, nu gansch het vasteland van Europa, zijn penningen offert om Transvalers en Oranje Vrijstaters, aan nieuwe hoeven te helpen, maar wij vragen alleen, om bij dien edelen aandrift om goed te doen aan een dapper volk, dat ons de Voorvaderen in herrinnering bracht, onzen plicht niet te vergeten, tegenover niet minder nauw aan ons verbonden volkstam, sedert eeuwen aan ons onderworpen en voor onze materieele belangen werkzaam!

Kort geleden spraken wij iemand, die een herinneringsdiner had bijgewoond, waarop het nog al enthousiastisch was toegegaan. Hij vertelde ons, dat bij 't woelige slot van 't feest een der gasten na een hartig woord een inzameling had gehouden voor de Boeren en ruim f 300 opgehaald. Hoe jammer! was ons antwoord, dat daarbij niet op de helft voor de noodlijdende Javanen was gerekend!

Ja, zie je! zei onze vriend, ik beschouw dat nu heel anders. De Boeren zijn met hetgeen ze in Europa ophalen misschien te paard te helpen, maar wil men de Javanen *ook voor de toekomst* vrijwaren van ellende, dan is immers zelfs een millioen, een druppel in den emmer. *Honderd en meer millioenen* zijn noodig om dáár de zaken weer terecht te brengen en 't is de taak van onze Vertegenwoordigers en onze Ministers om flink in de nationale beurs te tasten, de beurs, waarin ieder zijn quantum wel *moet* bijdragen.

„Doen ze dat, geloof me, bij de *meerderheid* van 't volk zullen ze sympathie hebben!

Ons antwoord luidde nu, dat ook wij dit laatste vertrouwen en hopen, dat spoedig **'t zij van Ministerieelen kant, of van uit de Kamer, die knoop zal worden doorgehakt!**

Maar voegden wij er bij, er bestaat, afgescheiden hiervan *oogenblikkelijk groote* ellende en er zijn menschlievende mannen en vrouwen opgestaan om de hongerlijders en de door armoede ellendig geworden Javanen *dadelijk* een toevlucht te bezorgen, waar ze gevoed en gekleed worden, waar hun wonden worden genezen zoodat zij daarna weer aan 't werk zullen tijgen. Die edelen zielen behoeven geld om hun zoo weldadigen arbeid te kunnen voortzetten en uitbreiden; dáárvoor blijft „Oost en West" geld inzamelen.

Het fonds voor den noodlijdenden Javaan mag dus niet droogloopen!

Mededeelingen.

I. HET HOOFDBESTUUR zal samenkomen op **Vrijdag 7 November** ten **1½** ure n. m. in ons locaal **Heerengracht 4, Den Haag.**

AGENDA.

1. Behandeling van een ontwerp-Huishoudelijk Reglement.
2. Bespreking der belangen van het Weekblad.
3. De Wintercampagne.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

II. Van de Afdeeling 's Gravenhage:

De eerste van de zes **openbare lezingen** of **voordrachten**, die gedurende den winter **in het locaal Diligentia**, Lange Voorhout 5, zullen gehouden worden, had plaats op Maandag 20 dezer door den heer **J. W. Gunning Jr.**, Director van het Zendelingshuis te Rotterdam. De lezers van het K. W. zullen daarvan, elders in dit blad, een zeer kort verslag vinden.

Wij vestigen de aandacht op de **tweede voordracht**, die op **7 Nov. a. s.** 's avonds om 8 ure zal worden gehouden door den heer **H. van Kol.**

De heer *v. K.* koos tot onderwerp: **Reis door Bali en Lombok.**

Wij hebben gemeend dit nu reeds te moeten meedeelen, omdat er, hoe men ook voor aankondiging zorgt, nog altijd leden overblijven, tot wie de mare niet doordringt!

In een volgend nummer zullen wij het bericht herhalen en er dan weder de entree-voorwaarden bijvoegen.

De vraag is bij de voordracht-Gunning door enkele leden gedaan, of aan hunne of hare echtgenooten geen *vrijen toegang* kon worden verleend, doch bij de geringe contributie en de groote kosten aan het houden der voordrachten verbonden, is dit zoolals men begrijpen zal, geheel onmogelijk.

De beste raad in dit geval is, om beiden lid te worden.

Onze afdeeling te Curaçao.

De vorige week gaven wij onze vreugde te kennen over de goede kansen, die er zijn, om te *Paramaribo* eene *„afdeeling Suriname"* van „Oost en West" op te richten. Ditmaal zullen wij het hebben over een der oudste afdeelingen van de Vereeniging! die van het West-Indische eilandenrijk.

De „Amigoe di Curaçao" was zoo welwillend, om in zijn no 977 van 20 September de beschuldiging terug te nemen, in vroeger nummer gedaan, „dat er in het „Koloniaal Weekblad", het Orgaan onzer Vereeniging, nimmer iets belangrijks over Curaçao en de andere eilanden werd geschreven," toen de redactie het artikel had gelezen, door een onze medewerkers gewijd aan het laatste koloniaal Verslag.

Zij leidde daaruit zeer te recht af, dat niet in Nederland, maar in Curaçao zelf de oorzaak moest worden gezocht van het schijnbare gemis aan belangstelling, en in een hoofdartikel met den titel *„Eendracht maakt macht"* in haar no. 978 van 47 September, leest zij den Curaçaosche Afdeeling de les en spoort haar aan, om meer van zich te doen hooren, daarbij als middel aangevende een samenwerken met de *„Curaçaosche Maatschappij"*, zooals de onlangs opgerichte „Maatschappij tot bevordering van Landbouw, Veeteelt, Zoutwinning en Visscherij" eenvoudigheidshalve genoemd wordt.

Wij laten de Amigoe hier zelf aan 't woord:

„Indien »Oost en West« van tijd tot tijd eens iets van zich liet hooren,« indien er eens luide werd geroepen en propaganda gemaakt, zou het toch wel iets helpen. Men zou opschrikken, luisteren, zijn aandacht vestigen, zijn hart gewonnen geven. De kleine contributie, welke jaarlijks wordt betaald, kan niemand afschrikken. Maar bovenal men stelle zich in verbinding, men zoeke aansluiting met andere, reeds bestaande vereenigingen.

Ziehier nu ons voorstel in alle vrijmoedigheid gedaan: »Oost en West« stelt zich ten doel, »de bevordering van kunstnijverheid en nijverheid in Nederlandsch West-Indië.«

»De Curaçaosche Maatschappij« werd ingesteld »tot bevordering van landbouw, veeteelt, zoutwinning en visscherij.«

Eendracht maakt macht.

Deze twee vereenigingen behooren bij elkander, tot onderlingen steun, tot volmaking van beider doel; zij vullen elkander aan.

De Maatschappij zal, om haar werk te voltooien, meermalen treden op het gebied der Vereeniging, deze herhaaldelijk moeten uitwijken naar het terrein der Maatschappij, om met bevordering der nijverheid te kunnen beginnen.

»Oost en West« is een niet te versmaden bondgenoote, zij telt 1877 leden, waaronder zeer veel mannen van invloed. Volgens haar statuten is de mogelijkheid om zich met de Curaçaosche Maatschappij in verbinding te stellen niet uitgesloten.

Men beproeve derhalve tot eendrachtig samenwerken te geraken. De voordeelen zullen niet uitblijven.

»*De vijfde commissie*, van »Oost en West«, aan wie het bevorderen van nijverheid en kunstnijverheid in onze Indiën opgedragen is, moet vooral haren grooten steun vinden in den bijval, die haar pogen in Oost- en ook in West-Indië zal verwerven. Alleen, wanneer zich dáár afdeelingen of lichamen vormen, die in het land van oorsprong zelf, de zaak ter harte nemen, zal ons pogen tot uitbreiding der klein-industrie en tot verheffing van het handwerk en van de kunstnijverheid kans van slagen hebben en zal onze permanente Tentoonstelling vruchten dragen.« (*Eerste jaarverslag*).

Wil de »Curaçaosche Maatschappij bloeien, dan moet zij meer en meer bekend worden en *steun vinden in het Moederland.*"

Wij vinden die redeneering zeer juist en geven de verzekering, zoo die nog noodig is, dat de „Curaçaosche Maatschappij" den steun, die zij in Nederland behoeft, bij „Oost en West" en het Orgaan onzer Vereeniging kan vinden, want juist de bevordering der materieele welvaart in de Koloniënen bezittingen van Nederland is een belangrijk deel van ons program, dat ons dagelijks bezig houdt.

Samenwerking van de C. M. in Curaçao zelf met onze afdeeling is zeker onbetwistbaar de goede weg en wanneer dit dan aanleiding geeft, dat die afdeeling, versterkt, zooals de Amigoe dit bedoelt, door het toetreden van nieuwe krachten, ons trouw op de hoogte houdt van haar ernstigen arbeid, dan zal ons dit zeer verblijden en zullen wij niet in gebreke blijven, daarvan melding te maken.

Hulp voor Midden-Java.

In ons nummer van 4 September j.l. namen wij den oproep over van het „**Semarangsch Comité voor zieke en behoeftige inlanders**" en verklaarden ons bereid om giften en toezeggingen ten behoeve van het beoogde, goede werk in ontvangst te nemen en over te sturen.

Met vreugde vernamen wij daarna, dat zich in den Haag een sub-comité heeft gevormd van nu in Nederland verblijfhoudende Semarangers en gaarne voldoen wij aan hun verzoek om de circulaire, die van hun uitgaat, in onze kolommen op te nemen.

Volledigheidshalve, zullen wij ook de Indische rondzendbrief daarna opnieuw doen afdrukken.

„Aan allen, die belangstellen in het lot der inlandsche bevolking van N. Indië."

Zeker zult ook gij met aandoening hebben kennis genomen van de berichten over den nijpenden nood onder de inlandsche bevolking der residentie Semarang en het met ons betreuren, dat in een landstreek, aan welke Nederland een niet onbelangrijk deel van zijn welvaart dankt, zooveel armoede en gebrek, zooveel lichamelijke- en zielesmart moet worden geleden.

Maar tevens zal het U, als ons, getroffen hebben, dat de ellende, met welke de minst bevoorrechte volksklassen in de residentie Semarang een zoo zwaren, vaak hopeloozen strijd hadden te voeren, luider dan te voren het besef heeft doen spreken bij de méér bevoorrechten, dat het verleenen van door verstand en liefde bestuurde hulp aan de zwakken, de heilige plicht der sterken is.

Op tweeërlei wijze kan die plicht vervuld worden. Ten eerste door het verleenen, dadelijk en voor ééns, van onderstand aan de slachtoffers van het gebrek; ten tweede door inrichtingen van blijvenden aard in het leven te roepen, waardoor ook in de toekomst de zieken en noodlijdenden hulp en steun kunnen vinden.

In den eerstbedoelden geest waren zoowel het gouvernement, als particulieren, reeds krachtig en met milde hand werkzaam, in Nederland vooral dank zij het ijverig streven van de Vereeniging „Oost en West". Voor een poging in de andere richting wist het *Semarangsch Comite voor zieke en behoeftige Inlanders* een uiterst gelukkig gekozen vorm te vinden. In den hierbij gevoegden oproep door dat Comité in Juni j l. tot de *Ingezetenen van Ned-Indië* gericht, vindt gij het schoone plan, door de Semarangsche menschenvrienden gevormd, ontvouwd en de middelen aangewezen, die tot zijn verwezenlijking kunnen leiden. In het bijzonder vestigen wij Uw aandacht op de door ons gecursiveerde zinsnede op blz. 2, waarin de bedoeling der ontwerpers het duidelijkst uitkomt: het tot stand brengen van een instelling, die voor Semarang *blijvend* voorzien kan in een wezenlijke behoefte der inlandsche maatschappij, de behoefte aan liefdevolle ziekenverpleging en armenverzorging.

Wij hebben, daartoe vanwege het Semarangsch Comité aangezocht, ons vereenigd om ook in Nederland tot sympathie en steun voor dat plan op te wekken. Wij hebben daarmede gewacht, totdat wij zekerheid zouden hebben, dat het beroep op *Indië's* ingezetenen niet te vergeefs werd gedaan. Die zekerheid hebben wij thans. Volgens de laatste mailberichten hadden die ingezetenen einde Augustus ruim f 9000 voor het beoogde doel bijeengebracht, terwijl van de door „Oost en West" voor het meerendeel in Nederland ingezamelde gelden f 4000 aan het Comité werd afgestaan, en door den heer P. W. Janssen te Amsterdam, in antwoord op een op 24 Juni j.l. aan hem gezonden verzoek om finantieelen steun, reeds den 12den Augustus telegrafisch werd bericht, dat hij voor het beoogde doel de kapitale som van f 12000 ontvangen had. Het Comité had dus einde Augustus j.l. te beschikken over ruim f 25000 en meende gerechtigd te zijn met voorbereidende maatregelen een aanvang te maken, in het vertrouwen, dat de nog ontbrekende gelden zouden worden gevonden.

Want, al werd ook reeds mild gegeven, er is nog niet genoeg, om de gewenschte stichting, op hoe bescheiden voet ook, tot stand te brengen, laat staan haar instandhouding te verzekeren.

Daarom doen wij thans een beroep op allen, die met de woorden van het Semarangsch Comité instemmen.

„Wie", zoo zeggen wij dat Comité na „voor ons streven in 't belang van den zoo geduldig lijdenden Inlander iets gevoelt, zende ons, bij voorkeur aan onzen penningmeester, zijn bijdragen." „Het Koloniaal Weekblad", orgaan van de Vereeniging „Oost en West", dat in zijn nummer van 4 September j.l. den oproep van het Semarangsch Comité in zijn geheel opnam, en bij herhaling reeds blijken gaf van warme instemming met het beoogde doel, stelde welwillend zijn kolommen open voor een opgave der binnenkomende giften.

De ondergeteekenden beschikken reeds over f 2250, Moge dit bescheiden bedrag spoedig ettelijke malen verdubbeld worden!

's-Gravenhage, 16 October 1902.

Het Ned. Sub-Comité voor zieke en behoeftige Inlanders in de residentie Semarang.

Mr. C. Th. van Deventer, oud-Advocaat en Procureur te Semarang, thans: den Haag, Koninginnegracht 32.
Mevrouw E. M. L. van Deventer—Maas.
J. Th. Gerlings, Oud-Voorzitter van het Comité van Bestuur der N.-I. Spoorweg-Maatschappij te Semarang thans: den Haag. Kanaalstraat 1.
Mevrouw E. Gerlings—Indewey.
Fred. van Heel, Oud-Administrateur van de Koffieonderneming Sringin (Residentie Semarang), thans: den Haag, Wassenaarsche weg 9.
Mevrouw A. H. van Heel—de Vogel.
R. Huygen de Raat, Oud-Medebestuurder der Landbouw-maatschappij „Huygen de Raat" te Salatiga (Semarang). thans: den Haag, Sweelinckstraat 28.
Mevrouw C. Huygen de Raat—van der Spek.
Dr. H. J. Kessler, Oud-Practiseerend Geneesheer te Semarang, thans: den Haag, Jan van Oldenbarneveldlaan 18.
Mevrouw J. E. Kessler—Wethmar.
J. A. van der Loeff, Oud-Chef van de firma G. C. T. van Dorp & Co. te Semarang, thans: den Haag, Jan van Nassaustraat 117, *Penningmeester* van het Sub-Comite.
Mevrouw E. P. van der Loeff—Schäftlein.

»Zooals U zal bekend zijn, wordt de residentie Semarang in de laatste jaren door bijzonderen tegenspoet getroffen. Herhaalde misoogsten door abnormale weersgesteldheid en ziekte in het gewas, overstroomingen, ziekten van mensch en vee, hebben, vooral in de afdeelingen Demak en Grobogan, grooten nood onder de bevolking gebracht.

Ook de thans te veld staande, wegens de vorige tegenspoeden grootendeels laat geplante, padi zal, door de droogte der laatste maanden en ziekte in het gewas, weinig bijdragen om den toestand te verbeteren, terwijl de harde, zware kleigrond in de meest geteisterde streken ook den aanplant van tweede gewassen in den oost-moeson zeer bemoeilijkt. De armoede zal dus — vooral na afloop van den padisnit, waarbij thans velen nog eenige centen of voedsel verdienen — eer toe- dan afnemen.

Beenwonden en andere lichamelijke kwalen, in gewone tijden bij gebrek aan voldoende geneeskundige hulp in de dessa's reeds zoo menigvuldig, zijn door onvoldoende voeding nog in hooge mate toegenomen.

De gewestelijke en plaatselijke besturen, gesteund door het Gouvernement, doen veel om den nood te lenigen. Reliefworks worden aangelegd, voorschotten verstrekt voor aankoop van vee, zaadpadi ter beschikking gesteld, rijstuitdeelingen gehouden, zieken en gewonden opgenomen in op verschillende plaatsen gevestigde sompoks; kinderen, die hunne ouders, verloren toevertrouwd aan de zorgen van de Witte Kruis-kolodie te Salatiga — maar uit den aard der zaak voorziet deze bestuurszorg slechts in hetgeen dringend noodig is, om de menschen niet van gebrek te doen omkomen.

Vooral de geneeskundige behandeling in de sompoks laat veel te wenschen over, daar het aantal dokters-djawa zeer beperkt is, bekwame verplegers zoo goed als geheel ontbreken en de localiteiten, wat ruimte en inrichting betreft, slechts aan zeer beperkte eischen voldoen. Om dezelfde reden, en wijl op de meeste plaatsen geen personen aanwezig zijn, die zich met dit werk belasten uit liefde, kunnen de ter voeding opgenomenen en de kinderen niet behoorlijk worden bezig gehouden, hetgeen op hunne moreele stemming een zeer ongunstigen invloed uitoefent.

Van ambtenaren, die talrijke andere ambtsplichten hebben te vervullen en nu eenmaal voor het uitoefenen van liefdadigheid niet zijn bestemd of opgeleid, is niet te eischen, dat zij dezen arbeid naar behooren zullen vervullen. Het inzamelen van gelden om die eenvoudig ter beschikking te stellen van den resident of andere bestuurshoofden is dan ook, volgens de meening van ondergeteekenden, geen doeltreffend middel om den lijdenden inlander ter hulp te

komen en kan alleen ten gevolge hebben, dat de officieele hulpverschaffing, die nu door het Gouvernement wordt betaald, wordt bekostigd door particulieren. Om de verpleging van zieken en zwakken behoorlijk te doen geschieden, de herstellenden en behoeftigen tijdelijk bezig te houden, hun wat moed in te spreken, hen zedelijk wat op te beuren, aan hunne kleine wenschen en behoeften tegemoet te komen, hen met raad en daad bij te staan als zij weêr den levensstrijd moeten aanvaarden, de kinderen te verzorgen en bezig te houden, de bijeengebrachte gelden zoodanig te beheeren, dat niet bij aannemers, mandoers, oppassers, lage inlandsche hoofden een deel aan den strijkstok blijft hangen, de bedeeling eenerzijds niet te ruim, anderzijds niet te karig toe te meten — in één woord om het liefdewerk goed te verrichten, moet het worden verricht uit liefde.

In dezen gedachtengang hebben de ondergeteekenden zich gevormd tot een Comité, dat wil trachten de ellende in de de residentie Semarang op de best mogelijke wijze te bestrijden.

Als hoofddoel stelt dit Comité zich voor de oprichting ter hoofdplaats Semarang (zoo mogelijk ook later in de afdeelingen) van een inrichting voor hulpverstrekking aan noodlijdenden en verpleging van zieken en zwakken. Deze twee doeleinden zijn, in den thans heerschenden nood, niet van elkaar te scheiden, wijl uit gebrek aan voedsel zeer veel lijden voortvloeit en dus ziektebehandeling voor het oogenblik in zich sluit bestrijding van gebrekkige voeding. Ook ter hoofdplaats Semarang werden te dezen opzichte door het Bestuur maatregelen genomen. Behalve in de sinds lang bestaande sompok te Peterongan, waar uit het overschot van de door de Chineezen voor ziekenverpleging hunner landgenooten bijeengebrachte fondsen eenige gebrekkige en afgeleefde inlanders zijn opgenomen, is het dwangarbeiders-kwartier op Boegangan tijdelijk voor een deel ingericht tot opneming en verpleging van bedelaars. De derde stadsgeneesheer, Dr. Benjamins, behandelt daar met groote toewijding de zieken de heer en mevrouw Brouwer van het Engelsche Heilsleger houden zich vol liefde bezig met de zorg voor de zwakken en kinderen. Het behoeft echter geen betoog, dat deze verpleging in een dwangarbeiders kwartier, wat betreft omgeving ruimte, vrijheid van beweging, vrijheid van beweging, hulpmiddelen, gestadigheid (immers ook doortrekkende koeliecontractanten worden daar geherbergd, die weer een deel der ruimte van de verpleegden kunnen komen eischen) zeer veel te wenschen overlaat. Dr. Benjamins en Dr. de Vogel hebben dit in de eerste vergadering van ons Comité treffend uiteengezet. Om een aan het doel beantwoordende verzorging en verpleging te verkrijgen, is noodig eene zelfstandige centrale inrichting, waar de nooddruftigen kunnen worden gevoed, gekleed en met gemakkelijken arbeid bezig gehouden, en de zieken behoorlijk geneeskundig behandeld en verpleegd. In het zaakrijke opstel van den Soerabaiasche stadsgeneesheer, Dr. Steiner, in de Indische Gids van Mei jl., is zoo treffend uiteengezet, dat voor fatsoenlijke inlanders — die dus niet verlangen in aanraking te komen met prostituéees en gestraften — reeds in gewone omstandigheden, nog op geen enkele hoofdplaats van Java een behoorlijk hospitaal is te vinden. Men bedenke eens, wat dit beteekent, bij de duizenden menschen met ziekten en wonden, die schier onverpleegd in onze dessa's rondloopen! Hoeveel te meer geldt dit alles thans voor Semerang, nu de armoede door tijdelijke oorzaken hier is ten top gestegen.

Ons Comité zou zich dan ook gelukkig rekenen, wanneer het van Indische en Nederlandsche vrienden der inlanders voldoende fondsen kon bijeen krijgen om te Semarang **op te richten en te onderhouden** *een verzorgings- en verplegingsgesticht voor inlanders, met het noodige terrein en hulpmiddelen om zoowel zieken als hongerlijders behoorlijk te kunnen verzorgen.* Natuurlijk zou bij de oprichting geen weelde voorheerschen, maar met eenvoudige inlandsche materialen op zoo ruim mogelijk terrein (voor tuinarbeid, vruchtenteelt etc.) volgens het paviljoen-stelsel bescheidene woningen en verplegingslokalen worden opgericht.

Mocht het Comité er niet in slagen, voor een dergelijke zelfstandige inrichting de noodige fondsen bijeen te brengen — welke teleurstelling het in de gegeven ernstige omstandigheden niet kan verwachten — dan zal het, in overleg met de plaatelijke geneesheeren en het Bestuur, de hem toevertrouwde gelden besteden om de bestaande verplegingsinrichtingen alhier en in de afdeelingen zooveel mogelijk uit te breiden en te verbeteren.

Voor zijn streven doet het dus met vrijmoedigheid een beroep op de ingezetenen van Ned.-Indië, zooals het dit zal doen op de ingezetenen van Nederland.

Door den Resident van Samarang is reeds met de meeste welwillendheid alle binnen zijn bereik liggende steun aan het Comité toegezegd.

Stelt ook gij, Europeanen, meer bemiddelde inlanders en Chineezen ons niet te leur.

De bijdragen, die gij ons toezendt, zullen — wij kunnen het verzekeren — op de liefderijkste en doelmatigste wijze ten behoeve van den lijdenden inlander worden besteed en dagelijks of wekelijks in de plaatselijke Semarangsche bladen vermeld. Uit Nederland zullen wij trachten verplegers of verpleegsters te ontbieden, die dit werk willen doen uit liefde, dus niet om den broode. Ook te Semarang zullen de geneesheeren, die zoo vol ijver ons hun steun verleenen, trachten meer deskundig personeel voor ziekenverpleging te vormen. Al heerschte dus in Semarang geen buitengewone nood, meenen wij nog een nuttig werk te doen. Wie voor ons streven in 't belang van den zoo geduldig lijdenden inlander iets gevoelt, zende ons — bij voorkeur aan onzen penningmeester — zijne bijdrage.

Het Semarangsch Comité voor zieke en behoeftige inlanders.

Mr. P. Brooshooft, Voorzitter.
Ds. J. F. Verhoeff, Secretaris.
S. E. Toens, (agent der Factorij), Penningmeester.
Mevrouw Verhoeff.
" Toens.
" Brooshooft.
" Abeleven.
Freule de Kock.
Th. H. van Hout, Pastoor.
D. C. J. Kool, Insp. van het Lager Onderwijs.
Raden Mas Toem. Ario Poerbo Adiningrat, Regent van Semarang.
Dr. Ch. E. Benjamins, 3de stadsgeneesheer.
A. Dowie, Lid van McNeill & Co.
Mr. Th. B. Pleyte, Advocaat.
F. J. H. Soesman, Koopman.
Mevrouw Soesman.
J. H. Nieuwenhuys, Controleur B. B.
Mevrouw Nieuwenhuys.
Mr. H. Rahder, Subst.-Off. van Justitie.
Mevrouw Rahder.
Dr. W. de Vogel, 1ste stadsgeneesheer.
Mevrouw de Vogel.
J. F. Charls, Photograaf.
Mevrouw Charls."

Wij hopen van ganscher harte, dat deze tweede poging een beter succes zal hebben, dan de onze in de vorige maand en daarbij vooral ook, dat de **Nederlandsche Dagbladpers** zich er eindelijk toe zal laten bewegen, om de oproep der Semarangers tot weldadigheid **door geheel het land bekend te maken.**

Naar aanleiding der circulaire van het Haagsche-Subcomité achten wij het noodig en nuttig nog een paar opmerkingen te doen volgen.

Vooreerst is hetgeen «Oost en West» voor de noodlijdende Javanen heeft gedaan, ten onrechte gerekend onder «het verleenen *dadelijk en voor ééns* van onderstand aan de slachtoffers van het gebrek.» Van den beginne af en in overleg met onze „*Afdeeling Nederlandsch-Indië*" hebben wij het oog gehad op denzelfden vorm van liefdadigheid, die ook het Semarangsch Comité bedoelt en al de door ons ingezamelde gelden zijn en worden in dien geest besteed. Dat Van Emmerik zijn vleugels flink heeft kunnen uitslaan, dankte hij in de eerste plaats aan de van onze Vereeniging ontvangen hulp en evenzoo konden wij door de bij ons ingekomen giften geldelijken steun verleenen aan nog eenige andere philantropen, die persoonlijk deden, wat men ook te Semarang wil doen: het er weer boven helpen der door honger en ellende in kommervollen toestand verkeerende Inlanders. Wij hebben datgene, wat zoo bij herhaling door ons werd gezegd, hier nog eens gereleveerd, omdat juist de bestrijders onzer liefdadigheidspogingen, zich van hetzelfde argument bedienden en dan daarop lieten volgen: „dat de Regeering in dit opzicht al meer dan voldoende deed."

In de tweede plaats vestigen wij er de aandacht op, dat het thans van Semarang uitgaande initiatief geen *plaatselijk* belang alleen beoogt.

De te Semarang te bouwen inrichting zal toch zeker ook hongerlijders en verarmde zieken uit andere gewesten opnemen, maar daarenboven lezen wij in de 8e alinea der Semarangsche circulaire, dat bij ruimen financieelen steun *ook elders, in de afdeelingen* verplegingsgestichten zullen worden opgericht.

In Midden-Java en vooral in de Residentie Semarang heerscht zeker op dit oogenblik de grootste nood.

Men beginne dus met dáár krachtig te helpen.

Niet alleen door eene **som ineens**, die in de eerste plaats thans noodig is, maar vooral ook door inschrijvingen voor eene **Jaarlijksche bijdrage.**

Ook nu weder verklaren wij ons bereid, giften over te maken aan het *Haagsche Sub-Comité* en berichten van inschrijvingen over te brengen.

Lijsten ter inteekening zijn op ons bureau *Heerengracht* 4 te verkrijgen.

R. C.

WEEKOVERZICHT.

Er is een zeer nauw verband tusschen het uur van vertrek der sneltreinen uit de residentie naar Amsterdam en de groote provincie-steden, en den duur van de zittingen der Eerste Kamer. Toen men dan ook verleden Vrijdag bij elkaar kwam en het na eenige discussie er op begon te lijken, dat men de middagtreinen nog wel zou kunnen halen, werden fluks de wetten aangaande het pantserschip en de haringspeetsters afgehamerd en verstrooiden onze senatoren zich over de Witte, de Besognekamer en (de Amsterdammers) «Riche», om na een hapje wel verdiend eten, zich naar de stations te spoeden. Daarna stapten de grenadiers, die de hooge vergadering hadden beschermd, de poort van het Binnenhof uit, een bode kletste het onaanzienlijk deurtje, dat tot de zaal toegang biedt, dicht, en daarmee waren de legislatieve bezigheden van deze week afgeloopen. Intusschen werkte men aan de overzijde van het Binnenhof in stilte in de afdeelingen door, en nu en dan hoorde men, dat het onderzoek der begrootingsontwerpen flink vorderde. Dat mag trouwens wel, want spoedig moet reeds de openbare behandeling plaats vinden. Omtrent buitenlandsche zaken werden reeds eenige opmerkingen gemaakt, die, naar wij hopen, straks bij het debat zullen worden herhaald en waaromtrent door de regeering volkomen bescheid zal worden gegeven. In de eerste plaats houden wij daarbij het oog gevestigd op onze diplomatieke en consulaire vertegenwoordiging in de Oostersche landen, die alleronredelijkst achterstaat bij die in Europa, terwijl al onze belangen van prestige en handel bij een juist andere verhouding veel meer zouden zijn gebaat. Dan ook op het feit, dat men nog steeds geen verklaring heeft, waarom men voor de betrekkingen aan het gezantschap te Constantinopel en 't consulaat van Smyrna geen Nederlanders (die te krijgen waren) heeft genomen, maar zich is gaan behelpen met Levantijnen, tot schade van het algemeen belang.

Onze meening omtrent de toekomstige politiek van Rusland tegenover Turkije werd door nadere berichten nog bevestigd. Men zal zien, dat in de eerstvolgende jaren de verhouding tusschen deze landen een geheelen ommekeer zal ondergaan. Gedurende den tijd, dat Rusland, te veel in de Siberische en Chineesche zaken verdiept, minder aandacht schonk aan Turkije, hebben de Duitschers zich daar veel invloed weten te verschaffen. Dat kan Rusland niet langer aanzien en moet ten spoedigste maatregelen treffen, om in het Turksche huishouden den rol van kinderschrik te behouden. Men verneemt dan ook reeds, dat het plan is gerezen om het vroeger verdrag van bondgenootschap tusschen deze landen te hernieuwen. Dat verdrag stond aan Rusland den vrijen doorvaart door de Dardanellen toe en had voorts een defensief karakter. Zulk een tractaat zou voor Rusland zeker een enorm voordeel zijn, maar wij geloven niet, dat het zoo spoedig onderteekend zal zijn. Nergens intrigeert de diplomatie zóó, als in Constantinopel. Trouwens men zal daarvan het een en ander merken, wanneer de Sultan zijn belofte houdt en zijne «Memoires» laat publiceeren.

De Engelschen zijn nu al eenige jaren bezig met in Somali-land een oorlog te voeren, die niet hard opschiet. Thans weer zijn ernstige gevechten geleverd, waarbij nogal merkwaardig is, dat het de Somali's waren, die aanvallend optraden. De Engelschen moesten terugtrekken, maar bleven (natuurlijk) overwinnaars. Wij geloven, dat de zaken voor de Engelschen daar niet al te best staan en dat zij het psychologisch oogenblik in dezen oorlog hebben laten voorbijgaan. De oorlog tegen inboorlingen, vooral in Afrika, kenmerkt zich doorgaans door een beslist optreden van den inlandschen vijand in den beginne, na de eerste ernstige ontmoetingen en verliezen gevolgd door een lijdelijke paniek. Wordt daarvan geen gebruik gemaakt, dan past de inlander langzamerhand zijn tactiek bij de Europeesche aan, voert een kleinen uitputtingskrijg, en dan zit men voor een werk, dat jaren en jaren kan duren. De krijg tegen den „Mad Mullah" neemt den laatsen vorm reeds aan.

De kwestie tusschen Frankrijk en Marokko is reeds minnelijk afgedaan. Men had een oogenblik gedacht, dat er wel eens ernstige moeilijkheden tusschen deze twee konden rijzen, maar door aan de eischen van Frankrijk in het gerezen grensgeschil toe te geven, heeft de Sultan der Mooren dat voorkomen. Wellicht zien wij in de toekomst ook geschillen tusschen zulke partijen hier op de Prinsegracht beslissen. Een begin is er nu tenminste al gemaakt door het proces tusschen Amerika en Mexico, waarin dezer dagen door het Hof van Arbitrage vonnis werd gewezen; een begin, dat ons hoopvol heeft gestemd voor een goede toekomst der internationale Arbitrage. Wie weet, hoe druk het nog wordt met rechtszaken, wanneer men eenmaal de smaak voor procedeeren beet heeft.

De president van Venezuela heeft op de partij, die thans „opstandelingen" wordt genoemd een overwinning behaald bij een stad, die niet oneigenaardig La Victoria heet. Daar mede is evenwel de opstand bij lange na niet uit. Het zonderlinge van deze zaak is altijd wel het meest de omstandigheid, dat geen sterveling eigenlijk vertellen kan, waarom men zich daar onderling doodslaat. Wanneer de berichten niet al te overdreven zijn, moet men toch aannemen, dat de gevechten in deze revolutie werkelijk zeer moorddadig zijn en vraagt men waarvoor? het antwoord blijft uit. Waarschijnlijk weten de opstandelingen het zelf ook niet recht.

Oost-Indische berichten.

Te **Priok Tjahoe** ontving men van verschillende kanten berichten over een voorgenomen aanval op onze vestiging aldaar. Naar aanleiding daarvan werd er druk gepatrouilleerd en werden er hinderlagen gelegd, doch zonder eenig resultaat: er was heel eenvoudig niets bijzonders te zien.

Intusschen waren de wachtdiensten door een en ander zeer verzwaard: de soldaten hadden slechts twee wachtvrije nachten.

Op de *Ban Liong Hin* werden den 4den September bij *Bras Koemit* vijf schoten gelost, die geen letsel veroorzaakten.

Medio September was de gezondheidstoestand in het civiele etablissement gunstig en de cholera van de oevers der *Boven-Barito* naar de zijrivieren geweken.

***

Op de vergadering, den 12den September j.l. gehouden door de **commissie van onderzoek naar den economischen toestand in de residentie Semarang**, werd volgens *De Locomotièf*, hoofdzakelijk besloten, dat de heeren *dr. Van Breda de Haan* en *Hasselman* naar Buitenzorg terug zouden keeren, terwijl de hoofdingenieur *Heyning* en de assistent-resident van Soekaboemi *Heyting* het onderzoek zouden voortzetten. Laatstgenoemde, die later dan de andere heeren te Semarang aankwam, zou alleen onderzoek houden, eerst in *Pati* en daarna in *Demak*.

In spanning wachten wij de resultaten van dit onderzoek af, waarvan de gevolgen, naar wij van harte hopen, zegenrijk zullen zijn voor de bevolking van het zoo zwaar bezochte gewest. En ook voor de overige bevolking van Java.

***

In één onzer vorige nummers gewaagden wij reeds van het voorgenomen **machtsvertoon tegen het rijkje Kloengkoeng** op *Bali*.

11 September vertrokken daarheen:

a. van *Boelèlèng* de resident van *Bali* en *Lombok* en de controleur *Schwartz* per gouverneurstoomer *Zwaluw*;

b. van *Ampenan* de oorlogsschepen *Gelderland* en *Zeeland*.

De aanleiding tot deze expeditie was de verovering, nu eenige jaren geleden, van het rijkje *Mangwi* door den vorst van *Kloengkoeng* en het uitzuigen en mishandelen zijner bevolking, die zich *herhaaldelijk* daarover bij het gouvernement van N. I. beklaagde.

Nu 3 jaar geleden werd den controleur *Schwartz* opgedragen, de toestanden te onderzoeken en volgens, het *Bal. Nbl.*, heeft hij dit op een wijze gedaan boven lof verheven. Uitnemend kenner van de taal, heeft hij zich persoonlijk kunnen overtuigen, dat de klachten gegrond waren. Naar aanleiding van zijn rapporten werd het door *Kloengkoeng* ingelijfde gebied van *Mangwi* bij Gouvernementsbesluit van April j. l. gesteld onder de onmiddelijke bescherming van het Ned. Ind. gouvernement. De dewa-agoeng van *Kloengkoeng* verzet zich echter hier tegen en nu is een tuchtiging natuurlijk onvermijdelijk geworden.

Het land is door den controleur *Schwartz* behoorlijk in kaart gebracht; bovendien heeft de vorst zijn residentie op slechts vijf paal (7½ Kilometer) van het strand, zoodat hij van een eventueel volharden in zijn verzet weinig genoegen zal beleven.

***

Hun, die **Sabang** kennen, zal het misschien interesseeren, dat het voornemen bestaat, er een **hotel** te bouwen, en zulks in verband met het regeeringsplan, om *Sabang* te maken tot het middelpunt van den handel van Noord-Sumatra en daartoe o. a. *Poeloe Weh* inplaats van *Padang* door de stoomers der maatschappij „Nederland" te laten aandoen.

Over een half jaar kan het hotel er reeds staan.

Flink hoog uit den grond opgetrokken, zal het hoofdgebouw, behalve een voldoend aantal logeerkamers van vier bij vijf meter oppervlak, aan weerszijden van een ruime gang gelegen en aan de zeezijde uitkomend op een gesloten, aan de landzijde op een open galerij, nog een groote, helder verlichte eetzaal bevatten, in den trant der eetzaal te Selabatoe, waarboven, op een verdieping, bereikbaar langs een monumentale trap, luchtige lees- en schrijfzalen worden gevonden. Afgescheiden van het hoofdgebouw, maar door een overdekte gang daarmede verbonden, treft men de biljartzaal aan, waarin ook voor niet-logeergasten gelegenheid zal bestaan ververschingen te gebruiken, terwijl voor kantoorlocalen, bediendenkamers, badkamers, keuken enz. met overleg de noodige plaats gevonden is.

Het hotel wordt geheel van djati-hout gebouwd met wanden van gepleisterde bamboe; de dakbedekking zal bestaan uit rubberoïde, een soort asphaltstof, terwijl de vloeren uit cementtegels worden saamgesteld. De werkplannen doen den ontwerper, den architect J. B. Lont, alle eer aan.

***

Uit **Merauke** schrijft men onder datum van 23 Augustus j.l. het volgende:

De personen, die reeds van begin af hier zijn, hebben met verontwaardiging kennis genomen van de artikelen in de Indische couranten over Juli (o. a. het hoofdartikel der *Javabode* dd. 21 Juli), waarin thans beweerd wordt, dat de voorstelling der hier geheerscht hebbende toestanden in de maanden Februari tot begin Mei schromelijk overdreven is geweest, en dat de toenmalige correspondenten hun denkvermogen in meerdere of mindere mate verloren hadden. Al ben ik een der later aangekomenen, en dus onbevoegd die toestanden te boordeelen, ik ontzeg die bevoegdheid ook aan de personen, die bovenstaande bewering neêrgeschreven of geïnspireerd hebben, omdat ook zij Merauke slechts in de gunstige omstandigheden gekend hebben. Het is dan toch wel toevallig, dat onder al die vorige correspondenten er geen enkele was, die volkomen normaal kon denken, en dat allen even pessimestische beschouwingen gaven; geen enkel gunstig bericht kwam er toen hier vandaan. Men kan zich zulke beroerde toestanden niet voorstellen, wanneer men die zelf niet ondervonden heeft; hoe dikwijls van verschillende zijden — ambtenaren, officieren, mindere militairen — mij die toestanden geschilderd zijn, ik kan er me nog niet in denken; werkelijk er is toen veel ellende hier geleden. Het feit toch, dat *alle* militairen, dus ook geniesoldaten en ziekenverplegers, wacht deden — waarvan deze volgens de voorschriften zijn vrijgesteld — en dat de manschappen dikwijls alleen nog de physieke kracht bezaten om hun dichtbij gelegen schilderhuis te bereiken, en dan neêrvielen, is wel een sprekend bewijs van den treurigen toestand van toen. Doch genoeg hierover.

Gelukkig is de toestand er thans oneindig beter, getuige het volgende, ontleend aan dezelfde correspondentie:

„De gezondheidstoestand blijft bevredigend. In het hospitaal zijn weinig lijders en bij de dwangarbeiders zijn maar weinig zieken. Er wordt dan ook door de Regeering in hun belang al het mogelijke gedaan. Dr. Roelfsema, die de katjang idjoe-proef geleid heeft, keert met de *Van Swoll* op 24 dezer terug naar Java, en met hem Dr. Rinders, die met dezelfde boot herwaarts gekomen is om de behandeling der geëvacueerden op zich te nemen; dit zijn er ditmaal slechts 6; de meesten er van hebben al de geleden ellende meêgemaakt. Het aantal geëvacueerden vermindert met elke bootgelegenheid, een duidelijk bewijs, dat de gezondheidstoestand verbetert. Voortaan zal met elke boot een officier van gezondheid komen om de zieken te halen. Onlangs zijn ten behoeve van het hospitaal kippen in blik gezonden en wel *gebraden kip* en *kip in gelei*, afkomstig van de fabriek voor geconserveerde levensmiddelen te Poerworedjo; wat ik er zoo van gehoord heb, schijnen die kippen in blik bijzonder goed te hebben voldaan, en is dat een zeer goede vervanging van levende kippen, die met veel bezwaren hier aangevoerd worden.

De groote firma Burns Philp en Co. te Thursday-Island heeft het van de Paketvaart gedaan weten te krijgen, dat hare booten na het vertrek van die plaats Merauke weêr zullen aandoen. Dit is van groot belang voor onzen post, daar er nu een geregeld maandelijksche verbinding met die plaats tot stand is gekomen; zooals reeds bekend, heeft die firma indertijd hier een filiaal opgericht.

De officieren, die onlangs met verlof wegens ziekte daarheen zijn geweest, waren bij hun terugkeer zeer tevreden over hun verblijf aldaar: een goed hôtel en niet duur, een gematigd klimaat, als in Z. Frankrijk, veel voorkomendheid van de zijde der Engelschen; ook hebben zij de feesten van de „Coronation" nog meêgemaakt. In garnizoen ligt daar een gedeelte van de „Royal Australian Artillery", teruggebracht tot beneden de halve sterkte, tengevolge van den Zuid-Afrikaanschen oorlog. Of de Engelschen ook uit alle hoekjes en gaatjes hun mennekes bij mekaâr hebben moeten trommelen!"

***

Witte-Kruis-Kolonie. In No. 2 van het *Wittekruis blad* schrijft de heer Van Emmerik, dat hij nog niet veel van zijn kolonie kan zeggen, omdat ze nog pas in haar allereerste kindsheid is.

De mannen, vrouwen en kinderen, die er op gevestigd zijn, kunnen niet beschouwd worden te behooren tot de room van het Javaansche volk. Integendeel zouden de meesten kunnen gerekend worden tot het bezinksel dier maatschappij. Onder de mannen bevinden zich gewezen opiumslaven, dieven en brandstichters; de meeste vrouwen hebben een leven achter zich van ellende, diefstal, bedriegerij en onzedelijkheid, terwijl vele der kinderen, volgens hun eigen belijdenis, reeds kunnen zien op een verleden, warin bedelarij, zakkenrollerij (ngadet) en kleine iefstal schering en inslag waren.

Reeds nu doen zich echter teekenen voor, dat uit het onedele zich iets goeds ontwikkelt. Velen, op wie nog slechts enkele maanden geleden ellende, zelfzucht en zonde hun afzichtelijken stempel gedrukt hadden, hebben nu een voorkomen, dat aan Mevrouw Van Emmerik herhaaldelijk de opmerking ontlokt:

„Wat is zij of hij verbazend veranderd, je zou ze niet meer herkennen!"

Het gebrek aan personeel zal eenigszins verholpen worden door het verbinden aan de kolonie van de zuster van Mevr. v. E.

De heer v. E. verwacht o. m. van de kolonie: dat na verloop van tijd zich een goed percentage van de zielen, die er nu zijn, bereid zullen toonen tot het vormen van kolonies op Sumatra, onder de geschikte n liefderijke leiding van personen, die deze op zich

willen nemen uit liefde tot God en de menschheid, en die hij zich voorneemt desnoods zelf in Holland te zoeken; dat deze kolonies zullen slagen en een aanvang zullen zijn van Javanen-emigratie op groote schaal voornamelijk uit de Kedoe.

West-Indische Berichten.

Curaçao I. Wij ontvingen van den Minister van Koloniën de rapporten omtrent de landbouwtoestanden in de Koloniën Suriname en Curaçao, uitgebracht door den Hoogleeraar Went.

Uit het eerste rapport deelden wij reeds eenige bizonderheden mee, voor zoover de Gouverneur van Suriname daaraan openbaarheid had gegeven, naar aanleiding van het voorstel tot oprichting van een proefstation te Paramaribo ten dienste der beide Koloniën.

Zullen wij later allicht gelegenheid vinden nog een en ander er uit aan te halen, nu willen wij ons bezighouden met 't tweede: het *Rapport omtrent den toestand van land- en tuinbouw op de Nederlandsche Antillen.*

Na in 't kort verslag te hebben gedaan van zijn reis in 't algemeen, waarbij ook Demerara, Cayenne, Venezuela, enkele andere West-Indische eilanden en Washington en New-York korter of langer werden bezocht in verband met zijn opdracht, vangt de heer Went met zijn bevindingen omtrent Curaçao aan.

Dat eiland, dat volgens den schrijver Steenstra, als uit den afgrond opgerezen schijnt en rondom van een zuivere, onpeilbare diepte omgeven is, met een noordelijke kust, rotsachtig, steil, ongenaakbaar, maar met baaien aan den zuidkant, waarvan de St. Annabaai, aan welke de stad ligt, de schoonste, ruimste en wegens hare veiligheid de beroemdste van dezen geheelen archipel is, met een binnenhaven — het Schottegat,— zooals hij verder zegt, van wel drie uren gaans in omtrek, de veiligste ligplaats, die er in de wereld te vinden is. Geheel van land en heuvelen omgeven, kunnen hier wel 300 oorlogschepen, — Steenstra schreef dit in 1836, — voor alle stormen beveiligd, ten anker liggen.

Was maar alles op Curaçao in evenredigheid met deze mooie haven! — Dit is echter niet 't geval. Professor Went vermeldt zelfs, dat 't eiland dikwijls beschreven wordt, als een „barre rots onder een koperen hemel".

Maar zoo erg is 't ook al weer niet; getuige 't geen hij er op laat volgen, al is 't van het standpunt bezien, waarvoor hij Curaçao bezocht:

„Het eiland maakte op mij een zeer verschillenden indruk en nu moge dit gedeeltelijk te wijten zijn geweest aan de overvloedige regens, die kort voor mijn komst gevallen waren, waardoor overal groene kruiden waren opgeschoten, toch zijn er ook andere redenen, die mij niet zoo ongunstig over de mogelijkheid van kultuur aldaar doen denken."

Om zijn niet ongunstige veronderstelling te verklaren, vestigt hij in de eerste plaats zijn aandacht op de regenval en komt tot het besluit, dat deze gemiddeld, — al komen er soms zeer vochtige. maar ook buitengewoon drooge jaren voor, — 500—600 mM. per jaar bedraagt. Kan er bij een klimaat met een dergelijken regenval geen sprake zijn van oerwouden, daar deze pas gevonden worden, als er 1200—1500 mM. regen jaarlijks valt, en zal men dus geen dichte bosschen en uitgestrekte grasvlakten op de hoogten en tegen de berghellingen vinden, wel treft men daar z. g. Xerophyten aan; dat zijn planten, die door hun inrichting en samenstel tegen groote tijdperken van droogte bestand zijn. Zij worden dan ook op Curaçao vooral gevonden op de koraalheuvels, die het eiland rondom omgeven.

In de dalen echter doet zich de plantengroei geheel anders voor, wat niet behoeft te verbazen, want weliswaar is de plantenverspreiding een gevolg van klimatologische invloeden, in de eerste plaats van vocht en daarna van temperatuur, maar ook de bodem kan een zeer wijzigenden invloed uitoefenen. In de dalen en kommen, waar zich 't water verzamelt, wordt boomgroei dikwijls mogelijk, ook van hydrophyle boomen, die veel water, — in den grond, — noodig hebben.

Het voorkomen van de boomsoorten, die in de dalen van 't eiland groeien, wijst op de aanwezigheid van vocht in den grond.

In gevolge deze opmerking zegt Professor Went, dat het klimaat en de bodemgesteldheid van Curaçao dus doen verwachten, — en de waargenomen flora weerspreekt dit niet, — dat op de hellingen der bergen alleen de kultuur mogelijk is van zulke gewassen, die een langdurige periode van droogte kunnen doorstaan, of van zulke, die hun ontwikkeling kunnen volbrengen in de korte regenperiode (waarbij de kultuur dezer laatste natuurlijk gevaar loopt te mislukken in regenarme jaren). In de dalen, waarin zich het water verzamelt, moet daarentegen de kultuur van allerlei boomen uit de vochtige tropische streken mogelijk zijn.

Op de vraag, hoe nu de tegenwoordige toestand van den landbouw op Curaçao is, antwoordt de schrijver, dat, vooropstellende, zooals hij heeft uiteengezet, de landbouw op Curaçao zeer goed mogelijk is, zijn algemeene indruk ongunstig was, — want, hoewel men in de hofjes, (zoo noemt men op Curaçao de min of meer beplante gedeelten der dalen) dikwijls boomen aantreft en somtijds van zoodanigen omvang en zulke zware schaduw gevend, dat men zich niet verbeelden zou op een dor en onvruchtbaar eiland te zijn, zoo is toch de algemeene indruk van de meeste ondernemingen, dat deze zich in een toetand van verwaarloozing bevinden.

Ook over de woonhuizen op die plantages is de Hoogleeraar niet te spreken en evenmin over de gewoonte van de eigenaars, die voor 't meerendeel in de stad wonen, om zoo eenmaal in de week eens te gaan kijken naar hun ondernemingen, die voor 't overige onder beheer staan van een slecht betaalden neger-opzichter. Bovendien ontbreekt 't èn eigenaren èn opzichters aan de kennis van de allereerste beginselen van den landbouw, zoodat hiertegen vaak al heel bar gezondigd wordt en menigeen ook geen vertrouwbare inlichtingen over zijn bezittingen kan geven.

Tot staving van zijn oordeel en min gunstige meening, bespreekt de heer Went achtereenvolgens meer in bizonderheden enkele ondernemingen.

Wij zullen hem hierbij niet op den voet volgen en al de bezochte plantages opnoemen, maar later in 't algemeen weergeven, wat in zijn oog te laken viel en wat zijn goedkeuring wegdroeg.

* * *

Onder 't opschrift **Belangrijke mededeelingen** schrijft „Onze West" dat Dr. van Capelle aan de redaktie van 't blad berichtte, dat binnenkort een belangrijke bijdrage tot de kennis van de Surinaamsche plantage-gronden van de hand van den bekenden hoogleeraar in de scheikunde, Professor van Bemmelen, zal verschijnen.

Op de bezoeken van verschillende plantages, zijn door Dr. van Kapelle monsters van grondsoorten verzameld, welke ter onderzoek zijn gegeven aan Prof. van Bemmelen.

Bij de verzameling dier grondsoorten werd vooral gelet op zeer oude cacaogronden, die 50 jaar en langer in cultivatie zijn, en op pas beplante maagdelijke terreinen.

Prof. van Bemmelen is den ganschen winter met het onderzoek bezig geweest, en de resultaten zijn met het oog op de gevolgtrekkingen voor de praktijk zeer belangrijk.

Van hoeveel waarde zulke onderzoekingen ook in ander opzicht zijn, kunnen wij zien uit 't geen nu in Noord-Amerika op dat gebied wordt ondernomen.

In het *Rapport omtrent landbouwtoestanden in de Kolonie Suriname*, uitgebracht door den Hoogleeraar Went, vernemen wij hoe een onderafdeeling van het Departement van Landbouw voor de Vereenigde Staten van Noord-Amerika zich speciaal bezig houdt met overeenkomende onderzoekingen, maar van verdere strekking.

J. JANSEN.

115. Kepplerstraat 117.

bij de Regentesselaan.

Ontvangen een groote keuze

WOLLEN- en KATOENEN DEKENS,

SCHAPENVACHTEN, VOETZAKKEN, WATERSTOVEN, enz. enz.

Tochtlatten met inbegrip van plaatsing

30 cts. per meter.

VAN DEKENS
5 pct. korting voor contante betaling.

VOOR TOCHTLATTEN
10 pct. korting voor contante betaling.

COOPERATIEVE VEREENIGING

„DE WEKKER".

REFORM-KLEEDING.

Zeestraat 29. — Den Haag.

Grootste sorteering binnen- en buitenlandsche

HYGIENISCHE STOFFEN.

Poreuse stoffen van af f 35 ct. p Meter.

Naar 't oordeel van erkende autoriteiten in Binnen- en Buitenland, Musici en Technici, is de

Siegel-Pianino.

door haar nieuwe Constructie **het** instrument voor de **Tropische landen.**

Hoofdagentschap voor Nederland, Ned. Indië en België:

de Eerste Ned. Maatschij t. Fabr. en Invoer v. Muziek-Instr. v/h D. ANSINGH & Co., Zwolle.

Agenten gevraagd

SNOEREN's Superieur SCHOEISEL

verkrijgbaar:

NOORDEINDE 150, 's-GRAVENHAGE.

Maat- en Reparatie-Inrichting.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

G. VAN DER HARST,

Firma KNOESTER.

VISCHHANDELAAR.

Intercommunaal Telephoon No. 4177.

In alle soorten versche **ZEE- en RIVIERVISCH.**

DAGELIJKS VOORHANDEN

GROOTE ZEEUWSCHE OESTERS.

Bekroond met Verg. Zilv. Medaille den Haag 1898.
Hoogste Onderscheiding. Eere-Diploma. Antwerpen 1899.

VIJZELSTRAAT No. 18. SCHEVENINGEN.
tegenover het Postkantoor.

ZEEVISCHMARKT TE 's-GRAVENHAGE.

Roggeveenstraat, hoek Prins Hendrikstraat, No. 141.

B. F. C. DALDERUP.

Atjehstraat 68, 70, hoek Batjanstraat, den Haag.

Import Indische artikelen.

COMMESTIBLES.

Thee. Koffie.

Ontvangen mijne beroemde Boterspeculaas

à f 0.60 per half KG.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 32[D].

UITZENDING VAN DINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels

(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING

(Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Haagsch

Publiciteits Bureau

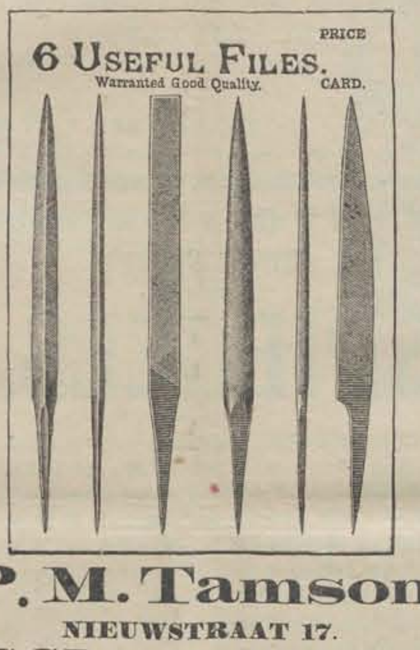
Gebouw Mercurius

NOORDEINDE 33.

Plaatsing van annonces in

alle bladen der wereld.

Voor de **INDISCHE BLADEN**
vrage men de
bizondere voordeelige voorwaarden

P. M. Tamson.

NIEUWSTRAAT 17.

'S-GRAVENHAGE.

Gasornamenten

Nieuwe Armen van af **f 0.60.**
Nieuwe Schuiflampen met
Gloeilicht van af **f 5.50.**
Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht
van af **f 17.**

Surpriselamp
met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.

NIEUWE

Geijser-Badkachel,

Nieuwste systeem,
met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie
en kostelooze plaatsing, **f 60.**

20a, Korte Houtstraat, Den Haag.

Telefoon 1207.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

Magazijn van zwaar verzilverde artikelen
(zuiver wit ondermetaal).
SPECIALITEIT:
Tafel- en Dessertlepels, Vorken, Messen enz.
15 jaar garantie.
Voor Indië bijzonder aanbevolen
Eikenhouten Cassetten.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

P. G. DUNGELMANN,

Hoogstraat 34 — Telephoon n°. 94,
'S-GRAVENHAGE.

Specialiteit in fijne Worst- en Vleeschwaren.

EXPORT NAAR DE INDIEN
onder garantie van goede overkomst.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvrage toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Brandstoffenhandel.

C. Aandewiel.

Hofleverancier.

Kantoor Sumatrastraat 145, Den Haag.
Filiaal Badhuisstraat 103, Scheveningen.
Telephoon 1014.

Levering van uitsluitend eerste kwaliteit Brandstoffen.

Speciaal ingericht ter bewerking van Antracieth, welke steen- en gruisvrij volgens de verlangde afmeting wordt geleverd.

Steeds grooten voorraad van alle soorten Brandstoffen als
Cokes, Hout, Turf, Briquetten, Vuurmakers, Houts- en Kachelkolen.

Zeer gewenscht is het steeds een dag vooruit te bestellen, ter goede uitvoering der orders.

Prijscourant steeds verkrijgbaar.

Stoom-, Wasch- en Bleekinrichting.

OPGERICHT IN 1866.

Meermalen uitgebreid en verbeterd volgens de nieuwste en beste methode tot het wasschen, drogen, strijken en opmaken van alle Witte, Bonte, Flanellen en Wollen goederen.

Alle soorten van Gordijnen.

Geeft de meeste waarborg voor eene behandeling met **bacterie vrij** water uit Norton wellen op ± 32 Meter beneden D. P. geboord en in een speciaal toestel ontijzerd.

Voordeelige condities voor enkel gewasschen en gedroogd.

Tarieven op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Brief adres: GEBR. HEIJNEN.

Witte Brug. — Den Haag.

LEIDEN.	DEN HAAG.	DELFT.
STATIONSWEG 19.	GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.	21, CHOORSTRAAT.
Eerste Modes.	E. v. d. Horst. MAGASIN de SOLDES.	Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,

voor de helft der gewone prijzen.

Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.

Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

IN ROBES
Fransche Coupe

Maison L. Carrière „Gratio".

SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN.

Reform kleeding
naar keuze.

Attesten ter inzage. ***120, Van Swietenstraat 120. Den Haag.***

EERSTE

Nederlandsche Verzekering-Maatschappij op het Leven

tegen Invaliditeit en Ongelukken.

Gevestigd te 's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 11.

Jaarpremiën voor uitkeering van f 100 bij overlijden.

Leeftijd.		Leeftijd.	
20	f 1.51	40	f 2.82
25	„ 1.71	50	„ 4.23
30	„ 1.90	60	„ 6.74

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Salak	1 Nov.	13 Nov.	18 Nov.	8 Dec.	10 Dec.
Lawoe	15 „	27 „	2 Dec.	22 Dec. 1903.	24 „ 1903.
Ardjoeno	29 „	11 Dec.	16 „	5 Jan.	7 Jan.
Goentoer *	13 Dec.	25 „ 1903	30 „ 1903	19 Jan.	21 Jan.
Merapi	27 „ 1903	8 Jan.	13 Jan.	2 Febr.	4 Febr.
Gedé	10 Jan.	22 „	27 „	16 „	18 „
Oengaran	24 „	5 Febr.	10 Febr.	2 Maart	4 Maart
Sindoro *	7 Febr.	19 „	24 „	16 „	18 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*

De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 23 October 1902.

Het *Bureau of Soils*, lezen wij daarin, is belast met de studie van alle vraagstukken op den bodem betrekking hebbende, in verband met den praktischen landbouw.

Chef van dit bureau is een zeer bekwaam man, de heer Milton Whitney; hij heeft onder zich een laboratorium, waar de chemische eigenschappen van den grond worden onderzocht en een ander, waar ditzelfde geschiedt met de physische eigenschappen; verder een afdeeling, die den naam draagt van *Soil Survey*.

De Soil Survey bedoelt een klassifikatie van de gronden der Vereenigde Staten te verkrijgen, gegrondvest op al hun eigenschappen, waarbij vooral de physische sterk op den voorgrond treden. Er zijn nu reeds een zeer groot aantal monsters onderzocht, die allen in de Collektie bewaard worden. Het resultaat van deze onderzoekingen wordt in kaart gebracht en dat is nu reeds op onderscheidene plekken in de Vereenigde Staten geschied. Uit zulke kaartjes kunnen nu Conklusies getrokken worden omtrent de waarde van den grond voor bepaalde kulturen. Zoo kan b.v. op het oogenblik voor het dal van Connecticut precies worden aangegeven, wat men op een bepaald stuk grond kan kweeken, wat niet, wat alleen onder bepaalde voorzorgen enz.

Een waarlijk prachtig werk.

Of we 't ooit in onze Koloniën zoover zullen brengen?

Midden en Noord-Celebes.

De heer J. W. Gunning, Jr. Director van het Zendelingshuis te Rotterdam, hield j.l. Maandag zijn aangekondigde voordracht over Midden en Noord-Celebes. Spreker had gedurende 1½ jaar in Indië vertoefd, om zich op de hoogte te stellen van het zendelingsveld; hij wenschte geen pleidooi te leveren voor de zending, daar hij sprak in de vereeniging „Oost en West", die in dit opzicht een neutraal standpunt had ingenomen. Hij zou zich dan ook bepalen tot het vermelden van neûtrale feiten. Toch trachtte hij in korte bewoordingen zijne opvatting der zending te doen uitkomen; hij beschouwt de verkondiging der leer omtrent bovennatuurlijke zaken niet als hoofdzaak, maar wel is voor hem hoofdzaak, dat de zendeling zich persoonlijk geeft, zijn persoonlijken invloed doet gelden op het geheele leven van den Inlander, zich geheel wijdt aan den Inlander.

Hij wilde hedenavond de treffende tegenstelling van twee zendingsterreinen doen uitkomen.

De toestand in Posso in Centraal Celebes, is op het oogenblik zoo, als die van vóór 70 jaar in de Minahassa. Het landschap Posso, aldus genaamd naar de rivier Posso, is bevolkt door de Toradja's (bergbewoners) of Alifoeren; de bevolking is uitermate schaars, en gaat gestadig achteruit, in tegenstelling van den tijd, dat Valentijn er melding van maakt. Een verschijnsel trouwens waar te nemen op alle buitenbezittingen, die te zamen een bevolking hebben van 10 millioen zielen tegen 27 millioen op Java. De bevolking op Engano en Nias is zelfs aan het uitsterven.

Spreker wil beschaven, d w. z. het volk allereerst moreel en intellectueel versterken. De regeering had den weg gebaand tot den Islam, en hij sprak niet tegen, dat de Mahomedaansche beschaving ook in zekere mate, gunstigen invloed kan uitoefenen, maar de keus tusschen Christenbeschaving en de Mahomedaansche is toch niet twijfelachtig.

De bevolking van Centraal-Celebes leeft van den landbouw, dien zij als roofbouw drijft. Het woord kunst noemde hij ter loops bij het smeden, waarin de bevolking voor haar behoefte voldoende bedreven is; er wordt veel ijzer gevonden in die streken. Betreffende de politieke toestanden werd vermeld, dat er een soort van stam- of familieverband heerscht, waarbij tot hoofden gekozen worden zij dit door de adviezen, die zij geven en door hunne bekendheid met de „adat" uitmunten. De opperheerschappij van het land zetelt in het rijk van de Loewoe aan de golf van Boni.

Aan de vorstin wordt schatting betaald door de verschillende stammen, en die daarvan in gebreke blijven, worden op snelpartijen onthaald, aan een der andere stammen opgedragen. Over het koppensnellen heeft men lang in twijfel verkeerd, betreffende de beteekenis er van; men meende verband te moeten zoeken met het a n i m i s m e, de vereering der geesten van de afgestorvenen, die invloed kunnen uitoefenen op de achtergeblevenen en hun toestand in dit leven konden verbeteren, wat spreker materialisme noemde. Het schijnt echter, dat een ander begrip bestaat betreffende de beteekenis van het koppensnellen. Voor de Toradja's is namelijk de menschenschedel de zetel van levenskracht, het bezit van den schedel van een ander verstrekt die kracht bij den bezitter. Die levenskracht, tanoeana (letterlijk: levensether, levensfluïde) woont in alles, ijzer, steenen, planten, dieren, en met die kracht kan men zijn leven verlengen. Het koppensnellen geschiedt niet met open vizier, maar wel op sluipende, verraderlijke wijze en toch worden de koppensnellers door hunne stamgenooten feitelijk ingehaald alsof ze een heldendaad hadden verricht.

Sedert 1894 is het Nederlandsch gezag vertegenwoordigd door een controleur, behalve deze, bevinden zich in die streken Dr. Adriani, die de talen van Centraal-Celebes bestudeert om later eene bijbelvertaling te kunnen maken, en voorts de zendeling Kruyt. Belangrijke resultaten heeft de zending in die streken echter nog niet bereikt, er bestaan nog weinig scholen en dan nog slechts met hoogstens 6, zelfs met 3, 2 leerlingen.

Na er op gewezen te hebben, dat de Toewan Contrololo een moeilijke taak heeft, en dat de regeering een gelukkigen greep had gedaan door de aanstelling van den controleur Engelenberg, ging spreken over tot de vertooning van lichtbeelden door het sciopticon. Zoo reisden wij een oogenblik in Centraal-Celebes. Wel aardig toch, die uitvindingen van onzen tijd. Wij kregen de woonhuizen te zien op palen gebouwd, het bovenhuis door vijf gangen in vertrekken verdeeld, vormende 12 afdeelingen, waarin 12 gezinnen wonen, te zamen vaak 80 personen, wat spreker aanleiding gaf zulk een huis een menschenkooi te noemen.

Een geestenhuis werd ons ook vertoond, waarvan 't uiteinde van den nok van het dak mij gebeeldhouwd toescheen, als bij de Dajaksche huizen; er komen ook afbeeldingen op voor van den krokodil (het sijmbool voor dapperheid). Groote trommels hangen buiten aan een balk; na een snelpartij wordt er op geslagen, om de geesten weer uit te noodigen naar hun huis terug te keeren, daar die de koppensnellers vergezelden en dan gezamelijk met de nieuwe makkers weer terugkeeren.

Nog werden ons verschillende volkstypen vertoond: fiere krijgslieden met speer, zwaard en schild, met getatouëerde huid, echte rastypen.

Een kijkje in een binnenhuis, deed ons vrouwen zien, bezig de foeja of boomschors te bereiden om daarvan kleeren te maken, die volgens spreker zeer mooi beschilderd werden, hierover trad spreker nief in details, maar verwees naar een stuk, daarover geschreven door den zendeling Kruyt, voorkomende in het Ethnografisch Archief. Nog hadden wij een kijkje in een school.

Na de pauze reisden wij naar de Minahassa.

In 1831 is daar de zending begonnen, met twee zendelingen: Riedel en Schwartz. De eerste hoekig en scherp, zoowel uiterlijk als innerlijk, heeft op Tondano gewerkt, waar het Christendom het diepst is doorgedrongen, hij heeft, zooals spreker zeide, meer in de diepte gewerkt, terwijl zijn collega Schwartz, joviaal van karakter, iemand, die zich gemakkelijk bewoog en van reizen en rondtrekken hield, meer in de breedte gewerkt heeft; zij vulden elkander dus volkomen aan. De Minahassa, zoo groot als Z.-Holland en Zeeland bij elkaar, telt 170 duizend zielen, waarvan 150 duizend protestanten en 5 duizend katholieken, dan nog 7000 mahomedanen aan de kusten en voorts nog 7 à 8 duizend heidenen. Deze resultaten zijn door samenwerking van regeering en zending verkregen, de regeering blijft evenwel buiten het gezin, de zendeling stapt over den drempel het huis binnen, hij tracht op die wijze invloed uit te oefenen, hij zegt: Waar het huisgezin verandert, veranderen ook de maatschappelijke toestanden. Die invloed oefent hij eveneens uit door het anak-piara-systeem, het pleeg-kinderen stelsel, het in huis nemen van dienstboden, die hij opvoedt, terwijl zij diensten verrichten, om ze dan weer later, na africhting, met anderen te wisselen.

In de Minahassa zijn op het oogenblik twintig-duizend schoolgaande kinderen, verdeeld over ongeveer 180 scholen, 39% van deze kinderen zijn meisjes; het aantal analfabeten is zeer gering. Tien hulppredikers verrichten het werk in 230 Christelijke gemeenten, zij worden geassisteerd door genootschapsonderwijzers en inlandsche helpers.

Een aantal zeer schoone lichtbeelden gaven ons een kijkje in de Minahassa; prachtige natuurtafereelen, die blijkbaar op den spreker tijdens zijn reis diepen indruk hadden gemaakt.

De lichtbeelden vertoonden velvarende dorpen, met net gebouwde huisjes, met mooie vlakke wegen, en het bleek, dat ieder zijn eigen huisje had. Door de beschaving nemen ook de behoeften toe der bevolking, en een gevolg hiervan zijn uitgebreide marktplaatsen; de menschen zelf loopen deftig in het zwart gekleed, de mannen wel te verstaan, sommigen met gestreken boordjes en zwarte dasjes, de vrouwen dragen sarong en kabaai.

De kerken zijn voor het grooter deel nog eenvoudige gebouwen en zelfs bij de enkele, die meer het karakter droegen van hun bestemming, bleef de indruk toch onvolkomen, omdat de kans op de gevolgen van een aardbeving geen torens toelaat.

Duidelijk bleek uit al hetgeen men zag en hoorde, dat er in Minahassa materieële welvaart heerscht.

De zeer interresante voordracht van den spreker was tevens eene aangename causerie, waarvan de vergadering blijk gaf, door luid applaus!

INGEZONDEN.

Geachte heer Redacteur,

Een paar weken geleden werd in de dagbladen melding gemaakt, dat een jonge baboe, in dienst bij eene familie, wonende aan de Koninginnegracht of het Kanaal, zich verwijderd had met het plan een einde aan haar leven te maken.

In diezelfde dagbladen werd l. l. Donderdag 16 October een berichtje opgenomen van den volgende inhoud:

„Het lijk van het 17 jarige Indische dienstmeisje, genaamd Datem, dat eenige weken geleden haar dienst had verlaten met achterlating van een briefje, waarin zij het voornemen te kennen gaf zich het leven te zullen benemen, is gister avond (Dindsdag avond) uit het water aan het Kanaal nabij de Javabrug opgehaald".

Anders niets!

Tengevolge van dit hoogst treurige feit, zij het mij vergund nu niemand zich dat geval schijnt aantetrekken, in ons Orgaan 't een en ander in 't midden te brengen, in de hoop, dat spoedig in de toekomst in Nederland eenige oud-gasten zich willen vereenigen, om de belangen van hier vertoevende Javaansche of Maleische bedienden, waar noodig, te kunnen verdedigen.

Ieder, die bekend is met het Inlandsche Volkskarakter, waarin n. l. lijdzaamheid en fatalisme als aangeboren schijnen, zal evenals ik, bij het lezen van de geschiedenis van Datem, zeker wel het idée hebben gekregen, dat die zelfmoord 't slot zal zijn geweest van lang gedragen en stille smart.

In dit vreemde land geen vrienden, hebbende „takoet" (1) om zich mogelijk te wenden tot Politie en Justitie. die zich haar lot hadden kunnen aantrekken, wist zij, na zeker langen en zwaren strijd, geen andere uitkomst uit een ondragelijk lijden, dan haar jong en jeudig leven met moedwil te vernietigen.

Of dat idée in dit geval van Datem geheel juist is, laat ik geheel in 't midden: Noch Datem noch de familie bij wie ze gediend heeft, ken ik. Mijn gedachtengang is, nu zich zoo'n feit heeft voorgedaan, te trachten, dat zoodanige daden, getuigende van vertwijfeling en „geen andere uitkomst meer zien", geheel worden voorkomen.

Ligt de bescherming en hulp van Inlanders ook niet op den weg van onze Vereeniging „Oost en West"?

In haar kortstondig leven heeft „Oost en West" getoond, dat zij bepaald hart bezit voor ware menschlievendheid, en hare liefde voor den Inlander geen praatjes zijn. Zou 't haar met een weinig goeden wil niet mogelijk zijn nog een commissie bij elkâar te krijgen, bestaande uit oud-ambtenaren Bin: Bestuur en Rechterlijke macht, die bekend zijn met de vigeerende bepalingen en wetten, die zich 't lot van die dikwijls hulpelooze, onwetende, somtijds slecht behandelde en zoo zeer geëxploiteerde menschen kunnen aantrekken.

Mijn idée van den werkkring van die commissie is:

Bij de Indische autoriteiten aan te dringen op de strenge toepassing van de bepalingen, dat meerderjarige baboes en mannelijke bedienden naar Holland gaande met respectieve werkgevers onderhandsche gezegelde contracten in tegenwoordigheid van een ambtenaar Binnenlandsch Bestuur moeten sluiten, waarin beide partijen over en weer zich verbinden tot . . .

Eene vaste clausule moet worden opgenomen, dat de werkgever, zoo gewenscht, verplicht is zijn baboe of jongen voor zijn rekening naar zijn woonplaats op Java of elders in den archipel terug te zenden, direct na expiratie van 't werkcontract of indien ziekte een onverwijld terugkeeren noodzakelijk maakt.

Tot zekerheid van de nakoming van deze bepaling moet een bedrag van ± *f* 125 gedeponeerd worden bij 't gewestelijk, bureau van de plaats van afscheep.

De waterschouten, dan wel de havanmeesters, streng te doen toezien, dat inlanders *zonder* contrakten en behoorlijke passen, de reis naar Europa *niet* mogen meemaken.

Minderjarige kunnen en mogen alleen „uitgeklaard", indien er ook wettige gezegelde vergunning van de ouders, of bij overlijden van dezer die der naaste bloedverwante, vertoond kunen worden.

Bij deze categorie moet de vaste clausule vermeerderd worden met de verplichting, dat indien zij of hij niet „krasan" is (heimwee hebben) de werkgever verplicht is haar of hem direct naar Indië terug te zenden.

Op de booten van de Hollandsch maatschappijen circulaires aan de commandanten deponeeren, ter afgifte — met uitleg van 't doel — aan de Inlandsche belanghebbenden, die zich aan boord van den mailstoomer bevinden.

In die circulaire moet duidelijk in gewoon spreekmaleisch den menschen worden bekend gemaakt om zich met reclames etc. te wenden tot 't adres van de commissie van „Oost en West".

Den commandanten of administrateurs beleefd te verzoeken de commissie, van uit Genua en Marseille te berichten de medekomende Inlandsche bedienden, naam en woonplaats van de Inlanders, naam beroep en eventueele woonplaats van de familie, bij wie zij in dienst zijn.

Zoo doenlijk af en toe door een landgenoot bij de verschillende Javaantjes doen informeeren, of zij reclames hebben en zoo ja welke?

Te trachten langs minnelijken weg die reclames uit den weg te ruimen, en zoo men met onwilligen te doen heeft, de zwakke partij te steunen met de hulp van de Sterke macht.

Ziedaar in 't kort mijn idee, dat in details nog uitgewerkt moet worden.

Om nogmaals op 't noodlottig einde van Datem terug te komen.

Heeft de Justitie zich die zaak aangetrokken?

Zooja! dankan ze haar voordeel doen met een Maleische verklaring van de ouders van een Inlandsch meisje, dat in 1897 met mij naar Holland is gegaan, in dat geval geef ik de toestemming mijn naam bij haar bekend te maken.

Er bestaat dus in Indië zoodanige bepaling, want anders begrijp ik niet, dat ik zoodanige verklaring noodig had.

Dát weet ik ook wel, dat t' door ons meegenomen meisje in persoon voor een pas ten kantore van den Asst.-Resident voor de politie is geweest en dat ik toen de verklaring van de ouders heb moeten vertoonen.

Dat, aangezien ik te Semarang voldoende bekend was, een borgstelling niet noodig geacht werd.

Dat medio Mei hier in Holland aankomende, reeds met ult°. Juli onze jonge baboe ons mededeelde, dat zij heimwee gevoelde naar haar land en familie en dientengevolge dan ook half Augustus van 't zelfde jaar te Amsterdam voor de terugreis aan boord ging

Dat ieder wel zal kunnen begrijpen, dat het meenemen van dat kind, in 't vertrouwen van gemakkelijk acclinateeren en inburgeren voor ons inderdaad was een „verkeerde speculatie". Maar, dat wij uit een oogpunt van menschelijkheid en billijkheid niet anders hadden kunnen en mogen handelen, dan zooals wij gedaan hebben.

Met aanbieding van mijn beleefden dank voor de opname van 't bovenstaande.

Hoogachtend,

Uw Dw. Dr.

WONG TANIE.

'sGravenhage 27 Oct. 1902.

Wij weten van het door *Wong Tanie* meegedeelde geval niets meer, dan het geen in de dagbladen vermeld gestaan heeft. Of de Justitie zich de zaak al dan niet heeft aangetrokken, kunnen wij dus niet zeggen. Door de wijze, waarop het meisje zich van het leven heeft beroofd, is natuurlijk het geheele geval wel onder de papieren van den Haagschen officier van Justitie, die echter waarschijnlijk geen termen zal hebben gevonden om in te grijpen. Wij zullen wel de gelegenheid vinden dit te vragen, maar meenen nu reeds met vrij groote zekerheid te kunnen zeggen, dat dit geval van zelfmoord niet anders zal zijn behandeld, dan de talrijke andere feiten van dien aard.

Het denkbeeld van *Wong Tanie* om eene commissie van „Oost en West" te belasten met de zorg voor hier te lande vertoevende inlanders, ziet er zeker niet kwaad uit. Voor het eerste gedeelte van het door den geachten inzender geschetst program behoeft intusschen wel geen blijvende commissie te worden opgericht. Er bestaat een regeling voor het meenemen van minderjarige inlanders, zooals *Wong Tanie* zelf aan het einde van zijn stuk ook meedeelt.

Het aandringen op strenge toepassing en verscherping dier regeling behoeft zeker geen commissoriaal werk te zijn. Iets anders is het behartigen van de belangen der inlanders, zoodra zij hier zijn. Het programma van de Vereeniging omvat zeker in de eerste plaats ook zulke werkzaamheden. Onze inzender zal evenwel de eerste zijn toe te geven; dat dit werk, vooral wanneer het een ingrijpen zou meebrengen, uiterst moeielijk, zeker ondankbaar zou zijn, en zooveel tact en menschenkennis vereischt, dat het vinden van de juiste personen reeds een zware taak is. Wij twijfelen er evenwel niet aan, of het Bestuur zal, nu eenmaal de aandacht er op gevestigd is, zich met deze vraag ernstig bezig houden.

R. C.

(1) bang, verlegen.

Varia.

Een Deensch Medicus, de 73 jarige Professor *Howitz* te *Kopenhagen*, meent een **geneesmiddel tegen kanker** te hebben ontdekt. De behandeling is zeer eenvoudig, bestaat namelijk in een inspuiting met Chlorä-yl of Arä-yl, die in de zieke deelen een snelle en intense koude veroorzaakt. De temperatuur kan dusdoende tot minus 40, eventueel tot minus 60 graden verlaagd worden, bij welken toestand een sterven van de kiemen der ziekte verwacht wordt. Tot dusverre heeft men in 35 gevallen de methode toegepast, en bijna altijd met goede resultaten. In een kleine verhandeling over de behandeling van kanker door bevriezing bericht professor *Howitz* uitvoerig over de genomen proeven.

De samensteller treedt buitengewoon bescheiden op, geeft het gemis van een theoretischen grondslag zijner methode toe, laat ook de vraag onbeantwoord, hoe diep de koude in het weefsel dringt, en hoe groot de koude moet zijn, benoodigd om de kanker-bacillen te dooden, doch ziet overigens de ontwikkeling zijner methode gaarne tegemoet. Is daarmede ten slotte ook geen radicaal heelmiddel gevonden, in ieder geval echter een zeer welkom middel, hetwelk de patienten de ziekte dragelijk maakt.

Volgens *Howitz* zouden ook eenige artsen proeven in deze richting genomen hebben en met de resultaten voorloopig zeer tevreden zijn. De onderzoekingen worden ijverig voortgezet.

Prof. *Howitz* ging tot zijn eerste proefneming over, naar aanleiding van de proefnemingen van een Deensch arts, om door gelijksoortige inspuitingen **Lepra** te genezen.

***

Britsch-Indië zal binnenkort **door een spoorweg met Europa verbonden** worden. Die lijn zal van uit *Quetta*, dat in het Noordwesten van *Britsch-Indië*, dicht bij de grens van *Afghanistan* ligt, door het Noorden van *Beloedsjistan* en dwars door *Perzië* via *Bagdad* naar *Constantinopel* loopen. Van deze lijn verwacht Engeland vooral veel voor den handel tusschen Britsch Indië en Perzië; het wenscht n. l. tusschen die beide landen een handelsverkeer in het leven te roepen, onafhankelijk van Afghanistan.

Ten behoeve der op groote schaal in de *Poendjab* te nemen **proef met inenting tegen de pest** worden uit Engeland 37 geneesheeren in Britsch-Indië verwacht.

***

Verleden jaar heeft men zich in Britsch-Indië bezig gehouden met proeven ter **bestrijding** der **veepest** door **inenting** met het daarvoor gevonden **serum**. Zeven en veertig duizend runderen werden met het serum ingeënt.

***

Nu de Fransche republiek zulk een naar het oordeel der buiten-wacht voordeelig tractaat met **Siam** heeft gesloten, zullen de grootmoedige Engelschen wel alles in het werk stellen om óók een brokje van den buit machtig te worden; dat ligt zoo in hun aard. Daarom meenen wij onze lezers op de hoogte te moeten *blijven* houden van hetgeen in die buurt gebeurt. Aan het *Bat. Nbbl.* van 19 September j. l. ontleenen wij daartoe het volgende:

„De Singapore-bladen zetten onverpoosd den veldtocht tegen Siam voort. Zoo heeft de *Singapore Free Press* nu weder een artikel over het optreden van Siam tegen Kelantan, afkomstig van een bijzonderen correspondent en als men dezen moet gelooven, zou Siam zich wederrechtelijk souvereiniteitsrechten over Kelantan hebben toegekend. In 1896, zoo vertelt deze correspondent, zond Siam twee commissarissen naar Kelantan, die niets anders deden, dan den stand van zaken opnemen en den radjah waarschuwen tegen de Engelschen. In 1899 kwam sultan Mansoer te overlijden, zijn opvolger, de tegenwoordige radja, vreezend voor onlusten, zond iemand naar Bangkok, die de omstandigheden bloot legde waarop, Siam een kanonneerboot en soldaten naar Kelantan stuurde. Deze gewapende macht behoefde echter niet op te treden, de troonopvolging was in der minne geschikt, maar instede van terug te keeren, bleven de Siameezen; kozen zich een goede plaats voor een nederzetting, ontboden in heerendienst materialen en werkvolk en bouwden zich een aangenaam verblijf, dat hun geen cent kostte. Protesten van den radja en verzoeken om de troepen terug te trekken, bleven onbeantwoord. Zwaar lag de hand der Siameezen op de Maleiers; de heerendiensten werden belangrijk verzwaard, men lett'e er niet op, of het gewas te velde nog de zorg der heerendienstplichtigen noodig had, doch riep hen op, wanneer men maar wilde enz. enz. Ter hoofdplaats werden de vrouwen aan den openbaren weg door de siameesche soldaten gemolesteerd; het rechtswezen, berustend in handen van een omkoopbaar Siameesch commissaris, liet alles te wenschen.

Dit zijn, zegt de correspondent, maar enkele staaltjes van het Siameesche wanbedrijf."

***

Dat **onze planeet geheel van streek** is, kan men haast dagelijks in de couranten lezen, zoo klaagt men ook in **Japan,** dit jaar, over ongewoon weder. De natte moesson duurde bijna tweemaal zoolang als gewoonlijk en tengevolgen daarvan had men veel te lijden van overstroomingen. De rievieren traden buiten haar oevers, bruggen werden weggeslagen, het spooorwegverkeer op vele plaatsen verbroken. De schade is natuurlijk zeer groot en vooral de landbouw leed onder de overstroomingen. En terwijl men in *Japan* te veel water had, was, volgens het *Bat. Nsbl.*, de grond in de *Preanger* medio September zoo droog, dat men hem op sommige ondernemingen maar niet bewerkte, uit vrees de patjols tegen de ijzerharde kluiten stuk te slaan.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

T e y s m a n n i a, Jaarg. 1902, afl. 7.

H. J. Wigman: Een vereeniging tot bevordering van den tuinbouw in Ned. Oost-Indië. — Dr. W. G. Boorsma: Een bedenkelijk sierboompje. — B. J. C. Verhey: Eenige aanbevelenswaardige, nieuwe rozen. — H. J. Wigman: Huis en erf (vervolg). — Mededeelingen over ooftteelt. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Vragen . . . uit de practijk. — Korte berichten uit 's lands plantentuin. Enz.

N e e r l a n d i a, 6e jaarg. Oct. 1902.

Afdeelingen in Indië. — Het leeren van de Nederlandsche taal aan Inlanders. — Het rapport van Prof. Went en de Sisalbouw op Curaçao. — Nederlandsch of Papiëmentsch?

D e I n d i s c h e M e r c u u r, 25e jaarg. No. 42.

Verslag van het mijnwezen over het 1e kwartaal 1902. — Surinaamsche brieven XIX. — Suikerverkoopen, oogst 1902. — Sumatra en Borneo tabak, oogst 1901. — Eigen gemaakte jams in Indië. — Verslagen: Billiton Maatschappij. — Ned. Indische Telefoon-Maatschappij. Enz. — Dividenden. — Spoor- en tramwegontvangsten. — Nieuwe Maatschappijen. — Kleine mededeelingen. — Mijnbouwkundig onderzoek. Bijvoegsel: Samenstelling van Indische voedingsmiddelen naar onderzoekingen in het Laboratorium van het Koloniaal Museum te Haaarlem, verricht door Dr. J. Sack.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	24 Oct.	7 Nov.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	31 „	14 „	11.30 's av.
Genua, Nederland,	4 Nov.	18 „	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	28 Oct.	11 „	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	1 Nov.	15 „	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	24 Oct.	7 „	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	27 „	10 „	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 Nov.	8 Dec.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	31 Oct.	14 Nov.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	28 „	11 „	11,30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 2n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

ADVERTENTIEN.

Te Huis voor Jongelieden.

Amerstoort, Hooglandsche weg 2.

Gezonde streek. Midden van het land. Uitnemende scholen. Zoo noodig hulp en leiding bij studie. Liefderijke behandeling. Billijke voorwaarden, Aanbevolen door Bar.sse M. VAN HEECKEREN VAN WALIËN te Beek bij Nijmegen en Ds. H. J. TER HAAR ROMENY, Pred. Ned. Herv. Gemeente te Amersfoort.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI Nº97. — ENDERLÉ en OOSTERVEEN HOFSPUI Nº97.

Speciaal ingericht voor Heerenkleeding naar Maat.

H. CHRISPIJN.

Marchand-Tailleur.

ELANDSTRAAT 26a, Den Haag

STEEDS VOORHANDEN

Fransche en Engelsche Stoffen.

HOESTPASTILLES

van Dr. DE VRIJ in doozen van 25 Cts. en per gewicht.

GERAUDEL
WIJBERT
KEATINGS
PONCELET
ALTHEA
SALMIAK
} Pastilles

bij Mej. E. DE LEEUW,
Prinsestraat 42.

Tandarts
REGENSBURG,

Laan v. Meerdervoort 40.

Spreekuur van 12 tot 4 uur.

Extra afdeeling VOOR Chemisch Wasschen en Uitstoomen.

Geen Chloorkalk.

ZWITSERSCHE WASCH-, ELEKTRISCHE BLEEK- EN STRIJKINRICHTING TE RIJSWIJK.

Elektrische Bleekmethode systeem HAAS & STAHL, *als het beste door deskundigen erkend.*

Geen nadeelige middelen.

SPECIALITEIT in het opmaken van alle soorten GORDIJNEN.

Corsmit Brossois Co.

Wagenstraat 18

DEN HAAG.

Inrichting voor complete

Meubileering,

geschikt voor Indische Familie

van af

Salon
Huiskamer
Slaapkamer
Logeerkamer
Dienstbodekamer
Keuken
Gangen
} f 850,

Franco door geheel Nederland.

☞ Prijscouranten, Teekeningen of Photo's gratis op aanvrage.

C. L. Arbeiter,

Spuistraat 63. — Den Haag.

HOFBONTWERKER.

Grootste sorteering van uitsluitend Ia Pelterijen.

Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.

Opzetten van Vogels en Zoogdieren.

Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

Magazijnen „NEDERLAND"

AMSTERDAM, ROTTERDAM, UTRECHT, HAARLEM,

DEN HAAG, hoek SPUI en SPUISTRAAT.

Grootste Inrichtingen voor:
Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding.

Speciale afdeelingen voor Kleeding naar Maat, Uitrustingen, Uniformen en Livreiën.

GOOSEN en SWAGERMAN.

Vleugels, Piano's en Orgels.

RIJKE SORTEERING.

Men vrage conditiën voor RUIL, HUUR en BETALING.

149, Boekhorststraat 149a, Den Haag.

INSTITUUT P. v. d. SLUIJS, AMERSFOORT.

Gezonde luchtgesteldheid, heerlijke omgeving.

Degelijk internaat

f 500 p. jaar opleiding voor **H. B. S.** enz.

Gelegenheid tot inwoning voor leerlingen van H. B. S. en Gymnasium.

Vele en uitstekende aanbevelingen.

Vraag Prospectus.

Gramophones

en alle toebehooren.

Agentschap van de

„Gramophone Typewriter Ld.".

Gramophones van af f 38.–.

„Monarch Gramophones met Concert Soundbox"

is het beste wat op dit gebied bestaat.

Groote keuze in RECORDS (muziekplaten).

klein formaat à f 1.50 per stuk.

„CONCERT RECORDS",

groot formaat f 3.– per stuk.

Natuur getrouwe wedergave van de menschelijke stem, zonder eenig neusgeluid.

HOORENMAN.

Prinsestraat 29, Den Haag.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten

per busje à 35 en 55 cts.

KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar.

Gandaria assin - Atjar temoe koentjie.

Indische Siropen. - Versche Kruiden. - Manissans.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.

Specialiteit in:

Gekleede Costumes,
Mantelcostumes,
Mantels,

F. W. von Gemmingen, 13 Anna Paulownaplein — Den Haag.

BLOUSES,
PEIGNOIRS,
Costuumrokken.

GROOTE KEUZE in:

Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvrage **gratis** toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

MAGAZIJN van BEHANGERSARTIKELEN.

Meubileering. Stoffeering. Decoratiën.

H. P. MEIJS,

Reinkenstraat 25, Den Haag.

GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.– per jaar bij vooruitbetaling.

Iedere abonné ontvangt tot **1 Januari 1903** de nummers **gratis.**

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG",

HAAGPOORT 4.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seisoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. — BILLIJKE PRIJZEN.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10–12** en van **2–4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat nº. 93.*

Twee gep. Onderofficieren O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.

Een bekwame linnennaaister.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer; schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.

Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.

Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.

Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.

Eene Dame voor pianoles.

Een heer, gewezen fabricatiechef suikerfabriek, met diploma machinistenschool, voor admin. betrekking.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.

Drie Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.

Drie Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Eene Juffrouw voor Depôthoudster.

Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.

Een gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Een Dame voor administratieve betrekking.

Drie jonge Meisjes en een jonge Weduwe om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.

Een gep. ofl, reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een geg. Couv. 3 kl. art. O.-I., met uitstekende aanbevelingen, voor admin. betrekking, toezicht houden in fabriek, concierge, enz.

De s-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani,